

Interetnické problémy v pohraničních regionech

Etnické konflikty

Teorie konfliktů

- **Etnická identita:**
 - Etnický konflikt nemůže vzniknout bez etnické identity obyvatel, bez ní by konflikt nabyl jiné podoby (sociální, náboženské, apod.)
 - Etnicita souvisí s problematikou národů a nacionalismu, které se dostaly do centra pozornosti zejména v 19. a 20. století v průběhu tvorby národních států, na jejichž vznik působila i energie jednotlivých nacionalismů
 - Etnická identita je druhem kolektivní identity poskytující nositeli pocit příbuznosti a sounáležitosti s těmi, kdo sdílejí stejnou etnickou identitu
 - Tento druh identity formuje pohled na svět, který zjednodušuje a činí jej srozumitelnějším s méně komplikovaným

Teorie konfliktů

- **Systemy etnických vztahů:**
 - Pro vznik etnického konfliktu má relevanci model **T. Davida Masona** v jakém vztahu dvě, či více etnik žijí:
 - **1) Hierarchický model:**
 - Příslušníci jednotlivých etnik žijí promíšeně a setkávají se navzájem, což je i součástí jejich každodennosti
 - Existuje jistá stanovená dělba práce v níž každému etniku přináleží vlastní zaměstnání a vlastní role na základě kulturních znaků
 - Společenské postavení jednotlivců se kryje s etnickou příslušností, takže jedna skupina je nadřazená druhé
 - Stabilita systému vyžaduje, aby vedoucí skupina dokázala manipulovat s přístupem ke zdrojům a monopol na donucovací aparát
 - Ačkoliv je sociální konflikt součástí systému, otevřený konflikt je již vzácnější

Teorie konfliktů

- **2) Nehierarchický model:**

- V horizontálně integrovaných systémech neexistuje kulturní dělba práce (buď je překonána nebo nikdy neexistovala)
- Příslušníci etnik žijí odděleně, často na územích, která dříve tvořila samostatné správní jednotky a vzniká model tzv. soutěžící etnicity, v němž dochází k rivalitě o přístup k ekonomickým zdrojům, o kontrolu státních institucí, obsazení státních funkcí, může se jednat i o přístup ke vzdělání
- Společenské postavení se nekryje s etnickou příslušností, pokud je udržována rovnováha mezi etnickými skupinami ke konfliktu zpravidla nedochází
- Pokud ovšem dojde k zásahu do politického systému například v období dekolonizace či mocenského převratu, jednotlivá etnika pak usilují o získání podílu při následné dělbě moci
- Jedna skupina nemůže získat v tomto systému dominantní postavení aniž by vznikla opozice ze strany druhé skupiny. Etnická mobilizace bývá jednodušší, otevřený konflikt nenabírá rychlý spád, ale postupně eskaluje spirálovitě v cyklech

Teorie konfliktů

Teorie konfliktů

- **Konflikty:**
 - Neexistuje žádná univerzální a všeobecně přijímaná teorie vysvětlující teorii konfliktu
 - V minulosti se vyskytly různé názory na povahu konfliktů:
 - **Platón:**
 - V realitě je každá obec (tedy stát, územní celek, komunita, apod.) v neustálém a nevyhlášeném konfliktu proti všem ostatním
 - **Thomas Hobbes:**
 - Lidské jednání se neřídí zásadami racionality, ale tužbami a vášněmi, což patří mezi příčiny vzniku konfliktů a k agresím
 - Základními touhami rozumí touhu po bohatství, moci, prestiži a slávě
 - Jelikož touhy jsou dle Hobbesa všudypřítomné, tak je dle něj svět charakterizován bojem všech proti všem, přičemž válka je přirozený stav společnosti

Teorie konfliktů

- **Carl von Clausewitz:**

- Pruský voják a teoretik ve svém díle O válce popsal válku jako pokračování politiky jinými prostředky

- **Michel Foucault:**

- Zastával opačný postoj, než Clausewitz. Tvrdil, že válka je trvalý stav, který jenom nabývá různých podob, jako je politicko-mocenské soupeření

- **Informační teorie:**

- Jedná se o obecný přístup k problému, jež tvrdí, že konflikty vznikají jako důsledek špatného pochopení záměrů protivníka a jeho bezpečnostní situace
- Konflikt je tedy způsoben nedostatkem informací, nepochopením úmyslů a z toho vyplývajícím použitím síly jednou, nebo více stranami sporu

Teorie konfliktů

- **Faktory vzniku konfliktu:**

- Ke starším názorům na vznik konfliktu patří **Modernizační teorie:**
 - Vznikla v americkém prostředí v 50. a 60. letech 20. století
 - Předpokládala, že omezená tolerance k etnickým a náboženským odlišnostem je jednou z příčin vzniku konfliktů
 - Modernizace, průmyslový rozvoj, migrace a urbanizace dle teorie měly vést k postupnému zvyšování etnické i náboženské rozmanitosti a následně tak k větší toleranci ve společnosti
 - Jelikož však počet etnických konfliktů spíše rostl, byli nuceni zastánci teorie své názory revidovat a nově právě modernizace a růst etnické rozmanitosti snižují toleranci
 - Příčinou je menší možnost nalézt pracovní uplatnění a ohrožení jejich politických pozic. Růst netolerance je tak viditelný hlavně u početně majoritního etnika

Teorie konfliktů

- Z anglosaského prostředí také vyšel výčet faktorů, jež jsou příčinou vzniku konfliktu. Jeho autorem je **Michael E. Brown**:
 - **Strukturální faktory**: za příčinu konfliktu vidí vnitrostátní bezpečnostní obavy, slabé státy a rozmístění etnik na území státu
 - **Politické faktory**: příčinou jsou politické instituce, národní ideologie a podobné
 - **Ekonomické a sociální faktory**: příčinou konfliktu bývají ekonomické problémy, diskriminační ekonomický systém, ekonomický rozvoj a modernizace
 - **Kulturní faktory**: příčinou je kulturní diskriminace, či problematické dějiny vzájemného soužití, či sousedství jednotlivých etnik
- Bývá běžné, že tyto faktory nepůsobí jednotlivě, ale výsledný konflikt je výsledkem dvou a více těchto faktorů

Teorie konfliktů

- **Příčiny vzniku konfliktů:**

- **Biologicko – psychologická podstata člověka:**

- V přirozenosti člověka je narcismus, touha po moci a dominanci, pudová agresivita a agrese spojená se zajištěním životní úrovně
- Podle psychologů (např. Freud) frustrace a deprese plodí agresi, jež pak vede ke konfliktům

- **Teorie sociálního darwinismu:**

- Tato teorie považuje člověka jen za jeden z živočišných druhů, jehož přirozeností je agresivita
- Přírodním zákonům jsou podřízeny i organizované společenské skupiny jako kmeny, etnika, národy i státy

- **Teorie skupinového nároku:**

- Teorie zdůrazňuje význam etnického a náboženského faktoru jako hybné síly sociálních konfliktů a operuje v kategorii práva na sebeurčení a autonomii
- Někteří myslitelé rozdělují faktory ovlivňující vznik konfliktu, jako jsou tzv. tvrdé faktory (surovinové zdroje, moc) a měkké faktory (skupinová solidarita a skupinové symboly)

Teorie konfliktů

Teorie konfliktů

- **Strukturální teorie:**

- Tato teorie vnímá vznik ozbrojených konfliktů jako důsledek nestability a anarchie mezinárodních vztahů
- Vliv má i nepočetnost demokratických států (tyto země mezi sebou nebojují) a naopak velké množství nedemokratických režimů

- **Geopolitická a ekonomická teorie:**

- Tato teorie tvrdí, že konflikty jsou výsledkem nerovnoměrné distribuce zdrojů a moci a v důsledku pak snah o jejich přerozdělení, či o přístup k nim
- Projevem hegemonie je snaha kontrolovat klíčové surovinové zdroje

- **Ekonomická teorie:**

- Tvrdí, že války jsou projevem ekonomického soupeření velmocí v rámci anarchistického systému mezinárodních vztahů, důsledkem snahy o zisk trhů a zdrojů surovin a bohatství
- Původní koncepce pocházela z ekonomické teorie merkantilismu a byla oživena v 19. století

Teorie konfliktů

Teorie konfliktů

- **Marxisticko – leninská teorie:**

- Války a konflikty jsou součástí antagonistických třídních vztahů
- Mezistátní války chápe za důsledek snah o maximalizaci zisku a o ovládnutí nadnárodních trhů. Války mezi zeměmi jsou tak důsledkem imperialistického soupeření, za něž umírají pracující
- Občanské konflikty jsou naopak důsledkem třídního boje, který se vede o kontrolu výrobních prostředků

- **Modernizační teorie:**

- Tato teorie tvrdí, že intenzivní politické a ekonomické interakce vedou k erozi tradičních komunit a vyvolává negativní reakci na proces při němž převážně kulturně definovaná skupina obyvatel vnímá tento proces jako ohrožení jejich identity
- Hlavně pokud dochází k rychlé modernizaci tradičních a relativně zaostalých komunit v podmínkách sociálně, etnicky a politicky diferencovaných zemí, jsou ozbrojené konflikty vyústěním stresu a napětí, které mnohé země nedokážou zvládnout

Teorie konfliktů

Teorie konfliktů

- **Antropologická teorie:**

- Teorie nachází vysvětlení konfliktů v kulturních rozdílech
- Rozhodujícím faktorem není přirozenost a pudy, ale výchova, přesvědčení a víra, generované především náboženstvím, ideologií, nebo nacionalismem

- **Neomalthuziánská teorie:**

- Dle teorie jsou války produktem nerovnoměrného vývoje populace a prostředků obživy
- Hlavním motivací je nedostatek

- **Teorie mnohonásobných příčin:**

- Podle této teorie nemají válku jenom jednu příčinu, ale na jejich vzniku se podílí více faktorů, přičemž však některé mohou působit dominantně

Děkuji za pozornost